

บทที่ 4

สถานการณ์ผลิตภัณฑ์นม และการผลิตนมอินทรีย์

4.1 สถานการณ์การผลิต การตลาด และการบริโภคนม

4.1.1 สถานการณ์การผลิต

สถานการณ์การผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2550 -2554 ที่ผ่านมา พบว่าจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2550 มีจำนวนเกษตรกร 18,965 ราย และเพิ่มขึ้นเป็น 206,45 ราย ในปี พ.ศ. 2554 ดังตารางที่ 4.1 ในด้านของจำนวนโคนม พบว่าจำนวนโคนมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปีพ.ศ.2550 จนกระทั่งปี พ.ศ.2554 โดยปี พ.ศ.2550 มีจำนวนโคนม 495,236 ตัว และเพิ่มขึ้นเป็น 560,659 ตัว ดังตารางที่ 4.1

ส่วนปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบนั้น ปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปีพ.ศ.2550 - 2554 โดยที่ในปีพ.ศ.2550 มีปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบ 729,098 ตันและเพิ่มขึ้นเป็น 930,860 ตัน ในปีพ.ศ.2554 ตามปริมาณการเพิ่มขึ้นของจำนวนครัวเรือนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม และจำนวนโคนม ดังตารางที่ 4.1

สำหรับต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบของเกษตรกร พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด จากเดิมในปีพ.ศ.2550 เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบเพียง 11.70 บาทต่อกิโลกรัม แต่ในปีพ.ศ. 2554 เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบเพิ่มขึ้นเป็น 14.40 บาทต่อกิโลกรัม ดังตารางที่ 4.1 ซึ่งต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับค่าอาหารชั้นที่ใช้เลี้ยงแม่โค ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 40 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554)

ในส่วนของราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับนั้น พบว่า ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด ซึ่งในปีพ.ศ. 2550 ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับนั้นมีราคาเพียง 11.79 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2551 ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็น 14.56 บาทต่อกิโลกรัม และมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนในปีพ.ศ.2554 ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 16.50 บาทต่อกิโลกรัม ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนเกษตรกร จำนวนโคนม ปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบ ต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบ และราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรได้รับ ปี พ.ศ.2550 – 2554

ปี	จำนวนเกษตรกร (ครัวเรือน)	จำนวนโคนม (ตัว)	ต้นทุนการผลิต		ราคาน้ำนมดิบที่ เกษตรกรได้รับ (บ./กก.)
			น้ำนมดิบ (ตัน)	น้ำนมดิบ (บ./กก.)	
2550	18,965	495,236	822,211	11.70	11.79
2551	18,710	493,893	786,186	11.88	14.56
2552	20,130	495,410	840,691	12.81	15.60
2553	20,116	529,572	914,388	13.59	15.43
2554	20,645	560,659	930,860	14.40	16.50

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554 ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์, 2553

4.1.2 สถานการณ์การตลาด

น้ำนมดิบของเกษตรกรที่ผลิตได้ในประเทศจะเข้าสู่โรงงานแปรรูปเป็นนมพร้อมดื่มเกือบทั้งหมด (ประมาณร้อยละ 97) เหลือเพียงร้อยละ 3 เข้าสู่โรงงานผลิตเนยแข็ง ทั้งนี้นมพร้อมดื่มแบ่งเป็น สองตลาด ได้แก่ นมโรงเรียน และนมพาณิชย์ ในสัดส่วนเท่ากัน โดยประมาณ คือ ร้อยละ 50 (สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, 2553)

สำหรับตลาดผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มภายในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ตลาดหลัก ได้แก่ ตลาดนมพาณิชย์ ที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มตามท้องตลาดทั่วไป และตลาดนมโรงเรียน ซึ่งเป็นตลาดที่มีการรับซื้อผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่ม โดยโครงการอาหารเสริม(นมโรงเรียน) ของรัฐ โดยตลาดนมพาณิชย์จะจำหน่ายผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มทั้งประเภทยูเอชที และพลาสติกเจอไรส์ ตามท้องตลาดทั่วไป ส่วนตลาดนมโรงเรียน ซึ่งมีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐจะจัดซื้อนมพร้อมดื่มตามจำนวนนักเรียนระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของแต่ละปี โดยนมพร้อมดื่มที่มีการจัดซื้อจะอยู่ในรูปนมยูเอชที ประมาณร้อยละ 70 ส่วนอีกร้อยละ 30 อยู่ในรูปนมพลาสติกเจอไรส์

สำหรับผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มในประเทศไทยทั้งที่ผลิตจากน้ำนมดิบภายในประเทศและนมคั้นรูป จะอยู่รูปของนมสด ซึ่งมีทั้งรสจืด รสหวาน และนมปรุงแต่ง โดยมีการเติมกลิ่นและรสต่างๆ ตามความนิยมของผู้บริโภค เช่น รสช็อคโกแลต รสกาแฟ และรสสตอเบอร์รี่ เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่มที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในโครงการอาหารเสริม(นมโรงเรียน)ของรัฐ จะต้องผลิตจากน้ำนมดิบที่ผลิตภายในประเทศและเป็นรสจืดเท่านั้น เนื่องจากโครงการอาหารเสริม(นมโรงเรียน) ได้กำหนดเงื่อนไขในการขายนมในโครงการจะต้องใช้น้ำนมดิบจากเกษตรกรในการผลิต

ทั้งนี้เพื่อให้ได้คุณค่าทางโภชนาการ และเป็นการช่วยเหลือเกษตรกร ทำให้น้ำนมดิบของเกษตรกรมีตลาดนมโรงเรียนรองรับ โดยการซื้อน้ำนมดิบของเกษตรกรอยู่ภายใต้บันทึกข้อตกลงการบริหารจัดการน้ำนมดิบทั้งระบบ ระหว่างผู้ประกอบการ กับผู้รวบรวมน้ำนมดิบจากเกษตรกรประกอบด้วย สหกรณ์ผู้เลี้ยง โคนม ซึ่งมีชุมนุมสหกรณ์ โคนมแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นตัวแทน และศูนย์รวมนมเอกชน โดยมีสมาคมกลุ่มเกษตรกรผู้รวบรวมน้ำนมดิบเป็นตัวแทน

4.1.3 สถานการณ์การบริโภค

จากปริมาณการผลิตนมพร้อมดื่มที่ผลิตได้ เทียบกับจำนวนประชากรของประเทศไทย พบว่าในปี 2552 คนไทยมีการบริโภคนมรวม 662,232 ตัน ลดลงจาก 825,624 ตัน ของปี 2551 ร้อยละ 19.79 และอัตราการบริโภคของประชาชนลดลงจาก 12.46 กิโลกรัมต่อคนต่อปี เหลือเพียง 9.93 กิโลกรัมต่อคนต่อปี หรือลดลงร้อยละ 20.30 (ตารางที่ 4.2) ทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจทั่วโลก รวมไปถึงประเทศไทยด้วย ทำให้กำลังซื้อของประชาชนลดลง และขณะเดียวกับราคาน้ำนมกลับปรับสูงขึ้น อีกทั้งข่าวการปนเปื้อนสารเมลามีนในผลิตภัณฑ์นม ส่งผลให้การบริโภคลดลง แม้จะมีโครงการอาหารเสริมนมโรงเรียน และโครงการณรงค์ให้ประชาชนบริโภคนมมากขึ้นก็ตาม ปริมาณการบริโภคนมพร้อมดื่มก็ยังเพิ่มไม่มากนัก อีกทั้งเครื่องดื่มชนิดอื่นที่เข้ามามีส่วนแบ่งในตลาดจำนวนมาก เช่น นมถั่วเหลือง ชาเขียว น้ำผัก น้ำผลไม้ เป็นต้น ซึ่งมีคุณลักษณะในด้านรักษาสุขภาพและบำรุงร่างกายเช่นกัน

ตารางที่ 4.2 ความต้องการนมดิบ ผลผลิตนมพร้อมดื่ม การบริโภคนมพร้อมดื่ม และอัตราการบริโภคนมพร้อมดื่ม ปี 2548 - 2553

ปี	ความต้องการ นมดิบ (ตัน)	ผลผลิตนม พร้อมดื่ม (ตัน)	การบริโภคนม พร้อมดื่ม (ตัน)	อัตราการบริโภคนม พร้อมดื่ม (กก./คน/ปี)
2548	833,350	809,760	799,078	12.80
2549	892,700	867,420	856,150	13.59
2550	956,500	929,432	917,360	14.00
2551	860,880	836,552	825,624	12.46
2552	690,150	670,973	662,232	9.93
2553	975,640	947,230	934,674	13.90

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับนม

4.2.1 ความหมายของน้ำนมอินทรีย์

น้ำนมอินทรีย์ หมายถึง น้ำนมที่ผู้เลี้ยงโคนมจัดการเลี้ยงโคที่ใส่ใจถึงแวดล้อมและสวัสดิภาพสัตว์ให้สัตว์มีความเครียดน้อยที่สุดเพื่อสุขภาพแข็งแรง มีภูมิต้านทานโรค โดยจัดการให้แม่โคมีความสุขที่ได้เดินแทะเล็มหญ้าในแปลงหญ้าที่ไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีใดๆ แต่ใช้ปุ๋ยหมักมูลสัตว์เป็นเวลานาน เสริมด้วยอาหารชั้นอินทรีย์เล็กน้อยจากวัตถุดิบที่ปลอดจากการตัดแต่งพันธุกรรม (GMOs) และการจัดการฟาร์มที่ดี ด้วยการจัดการเลี้ยงไม่หนาแน่นพอเหมาะกับพื้นที่ มีคอกพัก นอน โปร่ง โล่ง สะอาด มีพื้นที่กลางแจ้งออกกำลังทุกชั้นตอนเลี้ยงดูและการรีดนม หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ยาและเวชภัณฑ์เคมีสังเคราะห์ รักษาความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ประจำถิ่น เช่น พืชสมุนไพร นก ไก่พื้นเมืองคอยจิกกินเห็บและไข่พยาธิ (ศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์, 2552)

สำหรับการแปรรูปน้ำนมอินทรีย์นั้นต้องมาจากโรงงานที่มีกระบวนการควบคุมการปะปนและปนเปื้อนของสารเคมีและน้ำนมปกติและคงความเป็นอินทรีย์ตลอดการผลิตถึงการจำหน่ายรวมทั้งปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารและมีการตรวจรับรองมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์

ดังนั้น น้ำนมอินทรีย์จึงเป็นน้ำนมที่ผู้เลี้ยงโคนมมีจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ การรักษาสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีจริยธรรม รับผิดชอบต่อสังคม การผลิตน้ำนมที่มีคุณภาพปราศจากสารเคมีตกค้างต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

4.2.2 ข้อดีของน้ำนมอินทรีย์

น้ำนมอินทรีย์ เป็นน้ำนมที่กลั่นจากแม่โคที่ได้กินหญ้าสมุนไพรธรรมชาติเป็นอาหารหลัก ปราศจากการใช้สารเคมีใดๆและวัตถุดิบที่มาจากตัดต่อพันธุกรรม ทำให้น้ำนมมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) มีรสชาติธรรมชาติ
- 2) ไม่มีสารตกค้าง ลดความเสี่ยงต่อยาฆ่าแมลง ยาปฏิชีวนะ ฮอร์โมนตกค้างในน้ำนม
- 3) มีผลการวิจัยชี้ว่า น้ำนมอินทรีย์มีคุณค่าทางอาหารสูง ได้แก่ กรดไขมันCLA และ Omega 3 รวมทั้งวิตามินเอ และวิตามินอี สูงกว่าน้ำนมที่ได้จากแม่โคนมที่เลี้ยงโดยใช้อาหารชั้นสูง ซึ่งกรดไขมันชนิดดังกล่าวมีผลดีต่อสุขภาพ ระบบความจำ ไม่ทำให้ไขมันสะสม ลดกรดคลอเรสเตอรอลในเลือด และลดอาการแพ้ต่างๆเป็นต้น (ศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์, 2552)

4.2.3 การผลิตโคนมและน้ำนมอินทรีย์

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับนมอินทรีย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อทัศนคติของผู้บริโภคจึงขอแนะนำเสนอกระบวนการผลิตนมอินทรีย์เพื่อให้ได้มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มกษ.9000-2546) ดังนี้

1) พื้นที่เลี้ยงสัตว์ ต้องได้รับการรับรองเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าไม่ได้ใช้สารเคมีในพื้นที่มาแล้วอย่างน้อย 1 ปี และเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ต้องไม่คลุกยาเคมี

2) การปรับเปลี่ยนฝูงโค หากต้องการติดฉลากเป็นน้ำนมอินทรีย์ ผู้ผลิตต้องปรับเปลี่ยนโคนมทั้งฝูง แม่โคจะต้องเลี้ยงในระบบอินทรีย์มาไม่น้อยกว่า 9 เดือน หรือนำเข้าแม่โคมาเลี้ยงในพื้นที่ก่อนรีดนม 1 ปี

3) แหล่งที่มาของสัตว์ ต้องเกิดในฟาร์มหรือมาจากแม่พันธุ์ที่จัดการตามระบบปศุสัตว์อินทรีย์ ขยายพันธุ์โดยวิธีธรรมชาติ ห้ามใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์และการย้ายฝากตัวอ่อน แต่อนุญาตให้การผสมเทียมได้

4) การจัดการฟาร์มทั่วไป ดูแลการเลี้ยงสัตว์อย่างเอาใจใส่ มีอาหารอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ปริมาณที่เพียงพอต่อสัตว์ตลอดปี จำนวน โคนมที่เลี้ยงต้องสมดุลกับแหล่งพืชอาหารสัตว์ โดยพิจารณาความหนาแน่นของโคนมกับพื้นที่ภายในฟาร์ม ที่ไม่มีผลกระทบต่อดินและแหล่งน้ำ ผลิตอาหารสัตว์ในฟาร์มให้มากที่สุด ต้องมีแปลงให้หญ้าให้สัตว์ทุกตัวได้ออกไปแทะเล็มเมื่ออากาศอำนวย ห้ามกักขังเดี่ยวกวนลูก โคนมคลอดใหม่เมื่อแข็งแรงแล้วต้องปล่อยเลี้ยง และห้ามเลี้ยงโคนมโดยวิธีขังโรงตลอดเวลา

5) อาหารสัตว์ อาหาร โคนมทุกชนิดต้องมาจากการเกษตรอินทรีย์ หรือพืช สัตว์ แร่ธาตุ ธรรมชาติที่ไม่ผ่านกระบวนการเคมี และไม่เป็นผลผลิตจากการดัดแปลงพันธุกรรม GMOs พิจารณาใช้อาหารหยาบเป็นอาหารหลักไม่น้อยกว่า 70% ของความต้องการอาหาร (อาจต่ำกว่า 70% ได้ในกรณีระยะให้นมระยะต้นและต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยตรวจรับรอง) ห้ามใช้สารสังเคราะห์ในอาหารสัตว์

6) การจัดการที่อยู่อาศัย ต้องมีโรงเรือนกันแดด กันฝนสาด มีแสงสว่างและการระบายอากาศตามธรรมชาติเพื่อให้สัตว์อยู่สบาย มีพื้นที่เพียงพอ ไม่หนาแน่น ให้โคนมได้เคลื่อนไหวโดยพฤติกรรมธรรมชาติ และมีความสะดวกในการกินอาหารและน้ำ คอกสะอาด มูลสัตว์ไม่หมักหมม

7) การดูแลสุขภาพสัตว์ ให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรงด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์ความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์อย่างเหมาะสม ได้แก่ คัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมและทนทานต่อโรคไข้เห็บ เต้านมอักเสบ ให้อาหารที่มีคุณภาพตามความต้องการให้ผลผลิตสัตว์อย่างเพียงพอ มีพื้นที่ให้สัตว์ได้ออกไปแทะเล็มแปลงหญ้า จัดการพยาธิภายในและภายนอก จัดระบบการปล่อยแทะเล็มแปลงหญ้า

แบบหมุนเวียน หากจำเป็นต้องป้องกันและรักษาให้ใช้สมุนไพร ยาแผนโบราณก่อน ในกรณีจำเป็นต้องรักษาทันทีเพื่อป้องกันการระบาดหรือช่วยชีวิตสัตว์อนุญาตให้ใช้ยาแผนปัจจุบันได้ โดยอยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์และมีระยะหยุดยาเป็น 2 เท่าของปกติ สัตว์ที่ได้รับการรักษาด้วยยาแผนปัจจุบันจะต้องมีระบบคัดแยกจากฝูงอินทรีย์

8) การจัดการรีดนมและน้ำนม ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของอาหารใช้สารทำความสะอาดที่อนุญาตให้ใช้ได้ตามมาตรฐาน ถึงบรรจุน้ำนมต้องระบุคำว่า “น้ำนมอินทรีย์”

9) การจัดการของเสีย ไม่ทำลายทรัพยากรดิน น้ำ และไม่ก่อให้เกิดแบคทีเรียและเชื้อก่อโรคในดินและน้ำ จัดการปุ๋ยมูลสัตว์ให้หมุนเวียนธาตุอาหารในดิน หลีกเลี่ยงการเผาทำลายอินทรีย์วัตถุให้นำมาหมักเป็นปุ๋ยหมักอินทรีย์

10) การจัดการด้านเอกสาร

10.1) ผู้ผลิตต้องทำ “แผนการผลิตโคนมอินทรีย์” ประกอบด้วยแผนผังฟาร์ม แปลงหญ้า หมายเลขแปลงหญ้าที่ชัดเจนและอธิบายวิธีการปฏิบัติขั้นตอนการปฏิบัติในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ และการรักษาความเป็นอินทรีย์ตลอดการผลิต

10.2) มีฐานข้อมูลฝูงโคนม ทะเบียนประวัติ สัตว์ทุกตัวต้องมีหมายเลขประจำตัว

10.3) มีเอกสารปัจจัยการผลิต แหล่งที่มา จำนวนที่นำเข้า เช่น ใบนำส่ง ใบเสร็จรับเงิน ใบรับรองความเป็นอินทรีย์

10.4) มีเอกสารการดูแลสุขภาพสัตว์

10.5) มีเอกสารการให้ผลผลิตน้ำนม และการจำหน่ายน้ำนมดิบ

เพื่อให้เกิดการเลี้ยงโคนมอินทรีย์เพิ่มขึ้นศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้วิธีเพื่อปฏิบัติการปรับเปลี่ยนจากโคนมธรรมดาเป็นโคนมอินทรีย์ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้ผลิตต้องเข้าใจหลักการเกษตรอินทรีย์หรือโคนมอินทรีย์ที่รักษาระบบนิเวศ และมีความมุ่งมั่นในการผลิตเป็นโคนมอินทรีย์ เห็นคุณค่าและประโยชน์ ไม่ใช่ราคาจูงใจอย่างเดียว จะแฝงด้วยการดูแลสิ่งแวดล้อม สังคม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ ใฝ่เรียนรู้ ประยุกต์วิธีปฏิบัติให้เข้ากับทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของฟาร์ม หาดตลาดเครือข่ายความช่วยเหลือเกื้อกูลกันสังคมคนอินทรีย์ เป็นต้น

2) ผู้ผลิตต้องมีพื้นที่แปลงหญ้าให้สัตว์แทะเล็มและมีเครือข่ายการผลิตอาหารสัตว์อินทรีย์ในละแวกเดียวกัน ให้มีอาหารอินทรีย์เพียงพอตลอดปี

3) ผู้ผลิตต้องจัดทำระบบเอกสารเพื่อขอการรับรองการดำเนินการตามระบบเกษตรอินทรีย์

4) ติดต่อหน่วยตรวจรับรองที่ต้องการขอการรับรอง หรือติดต่อสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดหรืออำเภอในพื้นที่ หรือศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ กรมปศุสัตว์ เพื่อขอคำแนะนำหรือการเป็นพี่เลี้ยง

5) ผู้ผลิตต้องวางแผนการจัดการดังนี้

(1) พื้นที่เลี้ยงโคนมต้องมีขอบเขตชัดเจน เป็นพื้นที่ซึ่งไม่ได้ใช้สารเคมีมาก่อนเป็นเวลาอย่างน้อยแปดปีหรือรอบการผลิตพืชอาหารสัตว์

(2) มีแนวกันชนหรือป้องกันการปนเปื้อนจากมลพิษบริเวณใกล้เคียงหรือป้องกันน้ำผ่านจากแปลงข้างๆที่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมี

(3) การเลี้ยงโคนมอินทรีย์ต้องมีพื้นที่ปล่อยให้โคได้แทะเล็มหญ้าตามธรรมชาติ เมื่ออากาศอำนวย

(4) จำนวนโคที่เลี้ยงพอเหมาะกับพื้นที่ไม่หนาแน่นเกินไป ที่ทำให้เกิดการทำลายแปลงหญ้า และมูลสัตว์เป็นมลภาวะต่อแหล่งน้ำ

(5) วางแผนการจัดการแปลงหญ้าและพืชอาหารสัตว์คุณภาพสูงเป็นหลัก ด้วยการบำรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยหมักมูลโค และการจัดการแทะเล็มแบบหมุนเวียนและส่วนอาหารชั้นเสริมเล็กน้อยไม่ควรเกิน 30 % ของความต้องการอาหาร ฟังตนเองจากอาหารสัตว์ที่ผลิตในฟาร์มมากที่สุด เพื่อลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงขนส่งอาหารจากแดนไกล ดังนั้น ผู้ผลิตต้องคำนวณผลผลิตพืชอาหารสัตว์ที่ผลิตได้ในฟาร์มแต่ละฤดูกาล หากไม่เพียงพอต่อความต้องการของสัตว์ทั้งหมดในฟาร์ม จะต้องมีแผนการจัดหาอาหารจากภายนอกฟาร์มที่เป็นอินทรีย์โดยมีเครือข่ายการผลิตที่แน่นอน (จินตนา, 2553)

นอกจากนี้การเลี้ยงโคนมอินทรีย์ยังมีข้อควรระวังอีกหลายประการ คือ

1) ระยะเวลาแทะเล็มแม่โคมีความต้องการอาหารสูง

2) แม่โครีดนม มีความต้องการโภชนาสูง โดยเฉพาะระยะต้นการให้นมซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและการผสมคิดในท้องต่อไป

3) ในช่วงฤดูแล้งพืชอาหารสัตว์มีปริมาณและคุณค่าทางโภชนาต่ำ ผู้ผลิตต้องหาแนวทางเพิ่มคุณค่าทางอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการของสัตว์

4) อาหารสัตว์ต้องไม่ทำลายสุขภาพ เช่น มีสารพิษ ขึ้นรา อาหารที่เป็นกรดสูง โดยไม่ใช้อาหารหมักเป็นแหล่งอาหารหยาบหลักอย่างเด็ดขาดตลอดปี เป็นต้น

5) หาก Body Score ต่ำกว่า 3 ต้องได้รับการดูแลเยียวยาทันทีอย่างใกล้ชิด

จึงเห็นได้ว่าการเลี้ยงโคนมอินทรีย์นั้นผู้เลี้ยงต้องใช้ทั้งความรู้และความชำนาญเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการทุกขั้นตอนของการผลิตนมอินทรีย์และต้องควบคุมดูแลการผลิตอย่างใกล้ชิดตั้งแต่การดูแลจัดการฟาร์มโคนมทั่วไป การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์โคนม อาหารที่ใช้เลี้ยง การจัดการที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพโคนม การจัดการรีดนมและนํ้านมตลอดจนการจัดการสภาพแวดล้อมโดยรอบฟาร์มซึ่งทุกขั้นตอนจะต้องถูกสุขลักษณะและเป็นอินทรีย์ปราศจากเชื้อโรคและสารเคมีเจือปนเพื่อให้ได้มาซึ่งนํ้านมอินทรีย์ที่มีคุณภาพและผู้บริโภคจะได้บริโภคนมอินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างแท้จริง